

THE IDEE EINES "GROßGERMANISCHEN REICHES"

Idealistiske Haltungen der germanischen Rasse oder
Scheindeologie des NS-Imperialismus?
av Lennart Westberg.

100896

Noen kommentarer til ovennevnte PM:

Begrepene "germansk", "storgermansk", "Det storgermanske riket" dukket opp ved forskjellige anledninger, og, med til-
dels meget forskjellige fortolkninger, ved fronten, på
SS-Junkerschule Tölz og i SS-Hauptamt.

Allerede betegnelsen "Germanische Leitstelle" understreket
samhörigheten mellom Stor-Tyskland og det øvrige germanske
område som altså omfattet de nordiske land (inklusive Finn-
land), Nederland og belgisk Flandern, og at England/Skott-
land, strengt tatt, også hørte med her, ble ofte understreket
med samtidig beklagelse over krigssituasjonen. Til og med
Estland ble, i alle fall fra 1943-44, regnet med til dette
område.

Jeg anser det som sikkert at begrepet "germansk" fra først
av hadde en praktisk-forenkende oppgave, nemlig den å be-
tegne det geografisk-folklige område hvor frivilligverving-
en til Waffen-SS var gjennomførbar og ønskelig. Dette "ger-
manske" begrep ble brukt med adskillig tøylighet. Såle-
des var finnene med så å si fra første øyeblikk.

SS-Obergruppenführer Gottlob Berger var, som sjef for SS-
Hauptamt, ansvarlig for rekrutteringen til Waffen-SS. Da
opptak av krigsfrivillige til Waffen-SS var kvotebegrenset,
kastet han sine øyne på Nederland og Flandern og derpå på
de nordiske land.

I pkt. 1 i PMet antyder det 4 beveggrunner for innføring av
en germansk konsepsjon.

Ut fra min personlige erfaring inneholder de fire punkter,
elementer av betydning, men man står her i fare for å trekke
for bastante, for klart avgrensede konklusjoner. Noen klar
storgermansk doktrine ble ikke sentralt utformet, selv om
til dels forende personer (Sejss-Inquart, Himmler, Riedweg m.fl.)
fremskattet enkelte tankeskitser på papiret. Dertil kom spe-
kulasjoner fra mindre autoritative størrelser (f.eks. fra
skribenter innenfor propagandavirksomheten), til dels med
ganske motstridende fortolkninger. (Det var ingen overordnet
sensur som dirigerte disse, i alle fall ikke på dette om-
råde. Hitlersitatet fra begynnelsen av "Weserübung", som er
gjengitt i PM-innledningen, har jeg ikke tidligere sett
eller hørt sitert i min tid i SS-Hauptamt. Jeg skulle gjerne
vite: kilde, tid, sted, auditorium. At det siterte s y n s-
p u n k t har hatt sine talsmenn, f.eks. Riedweg 1943, er sikkert.

Himmler, som rett som det var kom med betraktninger omkring
samfunnsspørsmål, sosialpolitikk, ideologi, utenrikspolitikk,
sendte disse gjerne i form av rundskriv og diskusjonsgrunn-
lag til førerkorpset, f.eks. i SS-Hauptamt. Januar 1945 filosoferte han over begrepet "demokrati" og det
han kalte "germansk demokrati". Han tok utgangspunkt i gam-
melgermansk/nordisk TING-tradisjon og mente å finne denne
idag levende i det sveitsiske "Eidgenossenschaft".

Konklusjonen k u n n e, etter hans mening, være dannelsen av et "GermanischeEidsgenossenschaft", ja til og med et "europaisk edsfellesskap", om det germanske viste seg levedyktig. Altså et edsfellesskap av likeverdige germanske, muligens europeiske, stater. (Se de Gaulle: l'Europe des Nations, V. Quisling: Europapakten). Det var ingen reaksjon på dette rundskriv i form av noe slags stabsarbeid, komité eller diskusjonsmøter. Det ble med hans strøtanker.

De i pkt. 1. nevnte spørsmål har jeg sett stilt før, om enn dels sterkere, dels forsiktigere, formulert. Det første likner på problemer som den gang ble drøftet. Jeg kan ikke utelukke at sikringen av de erobrede områder, ved innføring av en germansk, rasebetinget doktrine, K a n være motiv bak noe av det "germanske" tankegods som kom til uttrykk.

Det tredje spørsmål, om en "germansk" doktrine utlukkende hadde til oppgave å skaffe "kanonføde" til østfronten, vil j besvare med NEI. De ikke-tyske frivillige ville nok, etter min mening, ha meldt seg likevel. Den alt overveiende begrunnelse for frivilligmelding var: a) hevdelse av egen nasjon, eller folkegruppes, likeverdige betydning vfråstyskerne, og oppnåelse av Deres erkjennelse av dette, gjennom en likeverdig innsats, b) erkjennelse av den sovjetiske trusel mot Europa og derigjennom deres eget land. Man skal ikke glemme at de frivillige, og også deres ververe, godkjente den begrunnelse Hitler ga for angrepet på Sovjet, de trodde på nødvendigheten av denne preventivkrigen.

Det fjerde spørsmål antyder at en "storgermansk idé" kanskje ble brukt som "våpen" i indre kompetansestridigheter. Slike stridigheter forekom, selvfølgelig, også uten at det "germanske" var innblandet. Såvel innen NSDAP, som HJ eller SS fantes det naturligvis personer, eller grupper av personer, som tok for seg forskjellige "germanske konsepter" og deler av disse k u n n e finne en viss gjenklang, også hos nordmenn. Særlig gjelder det en del av dem som allerede fra før krigen var fortrolige med de tanker Quisling hedde gjort seg om et "Stornordisk Fredssamband". Ut fra dette arbeidet han senere frem sin "Europaplan".

Det er imidlertid, helt til krigens slutt, forblitt uklart om "den germanske idé" overhode ville være forenlig med hva Hitler tenkte og planla angående Europas fremtid og "nyordning" for ikke å snakke om AAs og NSDAPs eventuelle tanker om saken.

Begrepet ble altså gjenstand for tildels meget forskjellige fortolkninger, ikke bare innenfor stats-, parti-, og militærforvaltningen i Tyskland, men også innen - og mellom - de mer eller mindre offisielle myndigheter, bevegelser og organisasjoner i de aktuelle ikke-tyske områder. Det er hevet over tvil at disse ikke-tyske organisasjoner og grupperinger, i flere tilfeller, klarte å bringe sine synspunkter til gjennomslag overfor de motsvarende tyske organisasjoner.

Et eksempel: Innenfor Hitlerjugends Reichsjugendführung, beskjeftiget noen fremstående og energiske personligheter seg med den "germanske idé". Reichsjugendführung hadde en bred kontaktflate til liknende, åndsbeslektede organisasjoner i

de aktuelle områder, og fremkastet forslag om dannelse av en "Germansk Hitlerjugend"; noe de mente måtte være en naturlig konsekvens av denne "germanske idé". Deres viktigste talsmann var Bannführer Kießling. Så vidt jeg vet, oppnådde han en viss respons i flamske kretser, mens derimot den norske NSUF-ledelse med full tyngde gikk til angrep på forslaget, fikk Reichsjugendführer Axmann lydhør for sine innvendinger, slik at Kießlings forslag ble trukket tilbake.

Det spørres, innledningsvis, i PMet "... nach den eigentliche Gründen der Konzeptionierung dieser nordischen Schicksalsgemeinschaft eben zu dieser Zeit." (Utbruddet av østfelttoget). Hvorefter forfatteren så, i erkjennelsen av at dette "storgermanske" ikke kan forfølges etter et sort/hvitt-skjema, forsøker å løse opp og differensiere sine spørsmål.

Forfatteren har utvilsomt rett i at det vi kan kalle "det germanske tankegods", omfattet mange og motstridende fortolkninger. Men uklarheten begrenser seg ikke til dette. Spørsmålet er om man i det hele tatt kan snakke om noen virkelig "germansk politikk" eller om en etablert "storgermansk rikstanke". Hitler-sitatet som er nevnt i innledningen, og som angivelig var sagt i en engere krets, trengte i alle fall ikke nedover i hierarkiet i form av direktiver eller klare retningslinjer. Filosofering over et tema, i en engere krets, behøver ikke føre til praktiske konklusjoner og konkret handling. At "det germanske rom", på den tiden, omfattet de nevnte folk og stater, er selvfølgelig riktig, men det gjelder jo både før, og etter, den tiden, ikke bare sproglig og kulturelt, men også etnisk.

Den ofte kontroversielle, og i alle fall diffuse, fortolkning av "germansk politikk" vi dengang opplevde, gjør det temmelig umulig å utkrystallisere noen "Fern- oder Nachziele". Det som faktisk skjedde, var at det, såvel fra tysk som fra ikke-tysk "germansk" side, i undervisning, f. eks. ved SS-Junkerschule Tölz, ble lagt vekt på de faktorer som bandt sammen det germanske område, historisk, kulturelt og etnisk. En utvidelse til et større, europeisk, begrep, var bare en naturlig konsekvens av at også ikkegermanske frivillige sluttet seg til rekkene.

Fra ikke-tysk side ble det flere ganger fremholdt overfor tyskerne at de folk og nasjoner som hadde stilt frivillige, hadde et berettiget krav på å få vite hvordan den tyske ledelse (Hitler) så på disse folks stilling "nach dem Endsieg". I 1943 stilte SS-Sturmbannführer Richard Schultze(-Kossens) Hitler personlig dette spørsmål, etter en samtale han hadde hatt med de ikke-tyske junkerne på Tölz-skolen. Schultze var dengang Adjutant hos Hitler. Hitler svarte ved å henvise til et telegram han sendte til Quislings norske regjering den 28. sept. 1943. Dette er i utdrag gjengitt i Paul Haussers bok "Waffen-SS im Einsatz", side 233. Utdraget lyder: "... Es ist der Wille des Führers, nach dem siegreichen Ende dieses Schicksalskampfes ein nationales und sozialistisches Norwegen in Freiheit und Selbständigkeit erstehen zu lassen, das nur jene Funktionen in der höheren Ebene einer europäischen Gemeinschaft abgibt, die für die Sicherheit Europas unbedingt sind, weil die Gemeinschaft allein entscheidener Träger und Garant dieser Sicherheit sein kann und wird."

Hitler gjorde det klart at dette svar skulle alle europeiske

frivillige betrakte som tysk krigsmål når det gjaldt deres respektive hjemland, og det er det eneste helt bindende og offentliggjorte jeg har kunnet registrere.

I sitt grunnleggende spørsmål nr. 2, kommer så forfatteren inn på spørsmålet om det "storgermanske" fellesskaps fremtid, noe som han, helt riktig, lar avhenge av besvarelsen av spørsmål 1, om den "storgermanske" doktrines målsetting, åpenbart ut fra tysk forutsetning. Mitt inntrykk er at de tyske forutsetninger/hensikter når det gjelder dette emne, kan betegnes som omtrent like "nebuløse" som de som ble bragt til uttrykk av utenlandske frivillige eller deres talsmenn og ledere i deres hjemland.

I Germanische Leitstelle var spørsmålet ofte oppe til uformell diskusjon blandt medlemmene og gjennomreisende frivillige fra opptil 10 nasjoner. Tyskere, sveitsere, flamer, nederlendere, dansker, svensker, nordmenn, islendinger, finner og estlendere kom her til orde.

Som oftest startet disse diskusjonene med øyeblikksaktuelle problemer som var oppstått som følge av misforståelser og uoverensstemmelser p. gr. av nasjonale ulikheter, psykologiske feilgrep, administrative bommerter o.l., og hvordan disse kunne løses.

Noen entydig konklusjon ble aldri trukket etter disse samtaler. Det er dessuten karakteristisk at de som oftest endte opp med meningsyttringer om hele det europeiske området.

Man kan spørre hva finner og estlendere hadde å gjøre i disse "germanske" overveielser. Allerede her vises imidlertid tydeligheten i det som, i alle fall i GL, ble oppfattet som "germansk", eller rettere sagt, nordisk = nordeuropeisk. Det var enighet om at finner, til tross for visse særpreg, språk og opprinnelse, kulturelt og geografisk, også gjennom sin sterke oppblanding med svensker, gjennom historiske bånd og ved sin samfundsstruktur, - så avgjort måtte regnes blandt de nordiske folk. Særlig svenske og norske understreket dette sterkt. Og finnerne talte sterkt for estlenderne. GL's arbeidsområde oppfattet da også disse land, i Abt. "Nordraum".

Hvis jeg skulle driste meg til en oppsummering av de tanker som kom til uttrykk, slik jeg mener å huske det, må det bli omtrent som følger:

Man tok utgangspunkt i de nordeuropeiske folks felles fortid og opprinnelse. Betydelige tenkere hadde i tidens løp, ytret seg i "germansk" retning. Bjørnson, Iagårde, H.St.Chamberlain, Ibsen, Jensen, Hamsun, Cecil Rhodes, Sven Hedin, var navn som ble nevnt. Mange mente det måtte komme en "germansk løsning" på fremtiden, faktisk mer av reelle enn av ideelle grunner. I en tid med store maktkonsentrasjoner i Asia og Amerika, måtte små og middelstore folk og nasjoner, knyttes sterkere sammen for å overleve. Til de små regnet man land som Norge, Danmark, Nederland, - som middelstore - Tyskland og England. Russlands (Sovjets) enorme utstrekning og masse innsatsen av en tvangsnormert masse, førte til slike overveielser.

Det som kunne være felles og karakteristisk for alle germanske folk og som ~~ø~~ ble betraktet som disses arv etter forfedrene, ønsket man å dyrke og værne for kommende slekter. Den enkeltes frie skapende evne føddret avvisning av kollektivismen i enhver form. Hvert enkelt "germansk"folk hadde rett til eget liv uten formynderskap fra noen sterkere gruppering. På samme måte som vi var imot "likhetsforkynnelsen" og retninger med dogmatiske krav, regnet vi mennesker og folkeslag som fremmede, hvis de fant at den livsform, ja endog det statsprinsipp, som passet dem best, var det resignerte, kravløse, kadaverdisiplinerte. For midt i den ytterst kravløse livsform som kampen i øst fordret, mente vi at det som ga livet mening, nettopp var de krav vi stilte oss selv og andre.

Protesten utfra samvittighetsgrunner og mot nyttemoralen anså vi avgjørende viktig, mens vi anså ensretting til enhetsdogmer i millionmassene som kulturmord. Og vi mente og trodde at disse grunnholdninger var, mer eller mindre, medfødte, arvelige og ikke bare miljøbetinget.

Vi så det som underordnet, på det daværende tidspunkt, å diskutere hvilken endelig form et slikt "germansk" fellesskap burde få. Om i form av en "forbundstat", et "Commonwealth", et "Eidsgenossenschaft", et nordeuropeisk eller et europeisk fellesskap, måtte bli en fremtidig freds politikere å finne frem til.

Hitlers ord til de europeiske frivillige (altså de ikke-tyske), regnet vi som det avgjørende utgangspunkt. En ting syntes oss klart: at håndhevelsen av statsmakten, i den form den virket under trykket av krigsforholdene, og som derfor såvidt kunne tales,, - ikke måtte fortsette under fredelige forhold med sin innskrenkning av personlig frihet og skapende utfoldelse.

Kanskje mer enn på politikerne, håpet man på at våre kloke, erfarne og likevel begeistringsdyktige tenkere skulle kunne forme rammen for noe nytt, tilpasset tiden og kravene til vår egenart.

Slik omtrent uttrykte disse "germanske" frivillige seg under samtalene i Abteilung "Nordraum", når de gjorde seg tanker om fremtiden. "Nordraums" inspirerende leder var, fra våren 1944 til krigens slutt, SS-Hauptsturmführer Dr. Wilhelm Rabis. Han døde i februar 1981 og var til sin død min og andre "Nordraum"-folks nære og trofaste venn.

Deltakerne i disse samtaler følte seg så absolutt som likeberettigete partnere og så også fremtiden fra denne synsvinkel. Men stoltheten over å tilhøre en militær elite førte ikke til den slutning at SS, eller rettere Waffen-SS som sådan, var en politisk elite.

Når det gjelder meg selv, (punkt 3.), er å si at jeg selv deltok i samtalene og aksepterte de her skisserte synspunkter. Min "im eigenen Ressort betriebene Version der germanischen Politik" ble utledet av min stilling som de norske /og svenske) frivilliges representant i SS-HA og som Dr. Rabi's stedfortredende leder av "Nordraum". (Fast svensk sakbearbeider var en svensk Unterscharführer fra Malmö. Periodisk var også SS-Ustuf. Eklöf der.)

Da Quisling, i sin streben etter å få iverksatt en avvikling av Reichskommisariat og å oppnå en preliminarfred og en hindene suverenitetsanerkjennelse fra Tysklands side, prøvde nye veier for å oppnå støtte i bestemmende tyske kretser, kom "Nordraum" inn i bildet gjennom Q's personlige kontaktmann i Berlin. Denne var en personlig venn av meg.

Han meddelte meg, sommeren 1944, Q's planer og ønsker om støttespillere mot Terboven/Bormann. Mitt referat av dette til Hstuf. Rabi, førte til at jeg ble sendt til Norge og hadde samtaler med konsul Finn Støren (Q's inoffisielle uteriksminister) og fikk fortrede hos Quisling. Jeg fikk med tilbake til Tyskland et lengre PM med Q's forslag til preliminarfred og også bl. a. hans "Europaplan". Da Q. tilslutt fikk termin hos Hitler i slutten av januar 1945, ble jeg av Berger attasjert Q. for den tid han oppholdt seg i Berlin. Som kjendt var han forsøk på å få i stand en endelig løsning med Tyskland, negativt. Skuffelsen var stor, også hos SS-i

oss i "Nordraum". Krigens utvikling gjorde naturligvis også videre forsøk fra Q's side, uaktuelle.

Detaljene omkring hans besøk i Berlin, har jeg mundtlig og skriftlig meddelt overlege Johann Scharffenberg i november 1951.

Min konklusjon av dette er at det hverken hos meg, i SS-Hauptamt eller i "Abteilung Nordraum" sås noen konflikt mellom det å arbeide for Q's nasjonale selvstendighetsbestrebelse og de "germanske" tankestrømninger jeg har omtalt over. Hitlers nølen skyltes, efter min mening, utelukkende hans motvilje mot å ta noen beslutning i denne kritiske fase av krigen og hadde neppe noe med en "germansk" målsetting å gjøre.

Det i punkt 4. stilte spørsmål om innsats av norske og finske frivillige vil jeg besvare slik:

*Bilky!
Jegnemmet
Skunnsjøn*

Den Norske Legion var forutsett å skulle kjempe i Finland, men ble sendt til Tyskland for utdanning og utrustning. At den ble sendt til Leningradfronten i beg. av 1942, skyldtes ingen politiske eller ideologiske motiver, men utelukkende den militære utvikling. Mobile tropper måtte trekkes vekk fra denne fronten og settes inn hvor frontene var i bevegelse, og deres plass overlates til mindre mobile avdelinger. Man hadde tilfeldigvis Legionen tistrekkelig ferdig utdannet til denne slags innsats og satte den i marsj.

Finnebataljonen var ikke dannet for innsats i Finnland, men for å settes inn sammen med tyske forband, 1) for å forsterke og understreke "Vapengemensamheten" (den ble tadjisjonsbærer for "die Lockstädter Jäger" fra 1. verdenskrig), 2.) for å gi finnene del i tysk krigserfaring og militær rutine.

Disponeringen av Legionen førte til misnøye og murring i rekkene. Disponeringen av finnebataljonen førte heller til gjensidig aktelse.

Punkt 5.: Jeg finner dette spørsmål noe hypotetisk. En germansk riksidé var jo langt fra klart definert. Den "germanske" betoning man merket i krigens første år, ble jo utvisket og erstattet med den større europeiske, nærmest som en

naturlig utvikling. En virkeliggjørelse, naturligvis etter en forutsatt seierrik utgang på krigen, ville, tror jeg, måtte bli en europeisk løsning hvor de germanske susjetter av alle parter bare ville bli ansett som trinn i planleggingen, ikke i virkeliggjørelsen. Det ville derfor heller ikke representere noe "sprengstoff" i den den europeiske tilnærming.

Jar, 4.10.1982

(Ole Brunæs)

OPINION

Quislings trofaste tilhengere

Sommeren 1987 ble uvanlig kald og våt. Sydenreisene var ut-solgt, og folk så med undring på de utenlandske turistene som huttrende vandret mellom stavkirker og vikingskip.

«Hadde jeg villet tilbringe sommerferien min på en badestrand, ville jeg ha reist til Middelhavet», sa Peter. Dette var hans tredje opphold i Norge, renheten her og den storslagne naturen fascinerte ham, han følte seg så fri og avslappet blant alle de hyggelige menneskene han møtte underveis.

Peter er opprinnelig fra Tsjekkoslovakia, han forlot sitt hjemland da sovjetiske soldater marsjerte inn i landet i 1968 for å yte hans folk en nødvendig broderhjelp, som det offisielt heter. Ironisk nok skulle Vest-Tyskland bli hans nye hjemland. Peter er nemlig jøde, og på venstre arm har han et femsifret nummer, et minne fra Auschwitz der mange av slektingene hans ble for godt.

I år vil Peter reise rundt i Telemark, oppleve naturen og møte de menneskene han har hatt det så hyggelig sammen med under sitt siste ferieopphold. Han aner - som de fleste nordmenn - naturligvis ikke at den ene dagen i juli er Vidkun Quislings fødselsdag. Som så mange år tidligere har de fleste i Norge bladd forbi denne datoen uvitende om at noen trofaste tilhengere fremdeles feirer mannen som en helt. Noen legger til og med blomster på hans grav.

Dette registreres i den årvåke Dagsrevyen; de oppsøker Quislings grav og intervjuer et par av de trofaste tilhengerne. Om kvelden blir

At enkelte fant Vidkun Quislings fødselsdag verdt å feire, satt gode nordmenns sinn i kok.

hele det fjernseende Norge minnet om en dag som de ellers hadde husket av helt andre grunner. Reportasjen setter sinnene i kok, noen av de mest opprørte tørster etter hevn. I nattens mulm og mørke drar disse heltene fra Telemark ut på en straffeekspedisjon. De oppdager en fransk bil med tyske registreringsskilter og knuser bakruten i hellig vrede.

Neste morgen finner Peter bilen sin full av glasskår. Alt er gjennomvått. Familien kryper sammen på de våte setene og kjører mot nærmeste større by for å få skaden reparert. Regnet renner nedover ryggene deres i det verste uværet i manns minne. Så er det bare å vente på at verkstedet skal skaffe en bakrute.

Dagene gikk...

Peters ferie ble litt annerledes enn han hadde forestilt seg. Og neste år? Han tror han skal til Middelhavet.

Lubo Mauer, Oslo.

«Nei, vi har ikke snakket med den norske regjering. Vi har snakket med viktige NATO-partnere».

Helmut Koh

